

Raport

Bitwa o umysły w Zatoce Perskiej

Rosyjska dezinformacja w państwach
arabskich Zatoki Perskiej

Spis treści

O projekcie.....	1
Autor publikacji.....	1
Wprowadzenie.....	2
Rozdział 1. Sytuacja geopolityczna i medialna w krajach zatoki perskiej.....	3
1.1. Sytuacja geopolityczna.....	3
1.2. Sytuacja medialna.....	5
Rozdział 2. Rosyjska strategia informacyjna: cele i główne narracje.....	7
2.1. Strategiczne cele Kremla.....	7
2.2. Dekonstrukcja kluczowych narracji.....	8
Rozdział 3. Narzędzia, techniki i studia przypadków	11
3.1. Oficjalne media Kremla: RT Arabic i Sputnik Arabic.....	11
3.2. Operacje w mediach społecznościowych.....	11
3.3. Studia przypadków dezinformacji w języku arabskim.....	12
Rozdział 4. Wnioski i rekomendacje.....	21
4.1. Wnioski.....	21
4.2. Rekomendacje.....	22
Bibliografia i źródła.....	24

O projekcie

Instytut Badań
nad Turcją

Disinformation
in MENAT

Projekt finansowany z budżetu państwa w ramach konkursu Ministra Spraw Zagranicznych RP „Dyplomacja Publiczna 2024-2025 - wymiar europejski i przeciwdziałanie dezinformacji”.

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autor publikacji

Tomasz Rydelek

Ekspert Instytutu Badań nad Turcją

Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, założyciel bloga „Puls Lewantu”, członek Abhaseed Foundation Fund, stały współpracownik miesięcznika „Układ Sił”, współpracownik portalu „Wirtualna Polska”.

Wprowadzenie

Region Zatoki Perskiej, od dawna będący epicentrum globalnej polityki energetycznej i strategicznej, stał się w ostatnich latach kluczową areną rywalizacji mocarstw. W tym złożonym teatrze geopolitycznym Federacja Rosyjska coraz śmielej zaznacza swoją obecność¹, nie tylko poprzez tradycyjne instrumenty polityki zagranicznej, takie jak dyplomacja, współpraca wojskowa czy partnerstwo gospodarcze, lecz także przez zaawansowaną i wielowymiarową wojnę informacyjną. Działania te są integralną częścią szerszej, długofalowej strategii Kremla, której celem jest podważenie porządku międzynarodowego, zdominowanego przez Stany Zjednoczone, i aktywne promowanie wizji świata wielobiegunowego.

Niniejszy raport dowodzi, że sukces Rosji w przestrzeni informacyjnej państw Zatoki Perskiej jest wynikiem dobrze finansowanej, cierpliwej i elastycznej strategii, która z niezwykłą precyzją wykorzystuje istniejącą dynamikę regionalną, napięcia i historyczne resentymenty². Moskwa umiejętnie kapitalizuje strategiczny zwrot kluczowych państw regionu, które dążą do dywersyfikacji swoich sojuszy i odchodzą od zależności od Stanów Zjednoczonych. Jednocześnie Kreml eksploatuje podatny na manipulację krajobraz medialny, w którym tradycyjne media są ściśle kontrolowane przez państwo, a sfera cyfrowa, mimo pozornej otwartości, jest areną zaawansowanych operacji wpływu. W ten sposób Rosja wzmacnia w państwach Zatoki politykę neutralności wobec swoich działań, w szczególności agresji na Ukrainę, co bezpośrednio służy strategicznym interesom Kremla³.

Analiza skupi się na Królestwie Arabii Saudyjskiej (KSA), Zjednoczonych Emiratach Arabskich (ZEA) oraz Katarze. Dwa pierwsze państwa zostaną potraktowane jako główne studia przypadku ze względu na ich dominującą rolę w regionie, głębokie zaangażowanie w relacje z Rosją oraz status kluczowych partnerów Stanów Zjednoczonych. Specyficzna polityka zagraniczna Kataru oraz jego unikalny krajobraz medialny, zdominowany przez globalną sieć Al Jazeera, będą stanowiły istotny punkt odniesienia, ilustrujący złożoność regionalnego ekosystemu informacyjnego.

¹ D. Trenin, „What drives Russia's policy in the Middle East?”, w: *Russia's return to the Middle East: Building sandcastles?*, red. N. Popescu, S. Secieru, European Union Institute for Security Studies, 2018, s. 21-27 [online]: https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/EUISS-CP_146.pdf

² D. Frolovskiy, „Understanding Russia-GCC relations”, w: *Russia's return to the Middle East: Building sandcastles?*, red. N. Popescu, S. Secieru, European Union Institute for Security Studies, 2018, s. 85-95; [online]: https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/EUISS-CP_146.pdf

³ N. Voitovych, L. Imbirovskaya-Syvakivska, „The spread of Russian disinformation within the Ukrainian information field”, *Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 21, nr 2 (2023), s. 197-211 [online]: https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2023/12/riesw_2023-02-10.pdf

Metodologia raportu opiera się na jakościowej analizie materiałów open-source, obejmujących treści publikowane przez rosyjskie media państwowe (RT Arabic, Sputnik Arabic), wiodące regionalne serwisy informacyjne, platformy mediów społecznościowych, a także raporty think tanków i opracowania akademickie.

Rozdział 1.

Sytuacja geopolityczna i medialna w krajach zatoki perskiej

1.1. Sytuacja geopolityczna

Zrozumienie skuteczności rosyjskiej dezinformacji w Zatoce Perskiej wymaga w pierwszej kolejności analizy fundamentalnych zmian w krajobrazie geopolitycznym regionu, które zaszły w ciągu ostatnich dwóch dekad. Kluczowe państwa Rady Współpracy Zatoki (GCC), przede wszystkim Arabia Saudyjska i Zjednoczone Emiraty Arabskie, świadomie realizują politykę „strategicznego hedgingu” (ang. strategic hedging), czyli dywersyfikacji partnerstw międzynarodowych w celu zminimalizowania ryzyka i maksymalizacji korzyści w niestabilnym otoczeniu globalnym⁴. Ten zwrot jest napędzany przez rosnącą percepcję stopniowego wycofywania się Stanów Zjednoczonych z roli bezwarunkowego gwaranta bezpieczeństwa w regionie, a także przez ambicje samych państw Zatoki do prowadzenia bardziej autonomicznej i asertywnej polityki zagranicznej⁵. Twarzami tego zwrotu w polityce Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratów Arabskich są Mohammed bin Salman (następca tronu KSA) i Mohammed bin Zayed (prezydent ZEA).

Percepcja amerykańskiego odwrótu od Bliskiego Wschodu, choć kwestionowana przez oficjeli w Waszyngtonie, zakorzeniła się w świadomości elit Zatoki. Wydarzenia takie jak chaotyczne wycofanie wojsk z Afganistanu w 2021 roku, niechęć do bezpośrednich interwencji militarnych w regionie (od czasu prezydentury Baracka Obamy) oraz brak zdecydowanej odpowiedzi na ataki na saudyjskie instalacje naftowe w 2019 roku wzmocniły przekonanie, że na gwarancjach bezpieczeństwa USA nie można już polegać w sposób bezwarunkowy⁶.

⁴ S. A. Mansour, Y. Ahmed, „Saudi Strategic Hedging Between Regional Security Initiatives and the Prospects of Peace with Iran”, *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, t. 18, nr 3 (2024), s. 298–319

⁵ A. Baabood, „How Gulf States Are Reinterpreting National Security Beyond Their Land Borders”, *Carnegie Middle East Center*, sierpień 2024, [online:] <https://carnegieendowment.org/research/2024/08/how-gulf-states-are-reinterpreting-national-security-beyond-their-land-borders-abdullah-baabood>

⁶ K. Ulrichsen, „The United States and the Arabian Peninsula”, w: *A US Pivot Away from the Middle East: Fact or Fiction?*, red. K. E. Young, Arab Center Washington DC, 2023, s. 117–126 [online:] https://arabcenterdc.org/wp-content/uploads/2023/09/A-US-Pivot-Away-from-the-Middle-East_Fact-or-Fiction.pdf

W tym kontekście Rosja jawi się jako atrakcyjny partner. Jej polityka zagraniczna w regionie ma charakter transakcyjny, pragmatyczny i elastyczny, co pozwala Moskwie na utrzymywanie funkcjonalnych, a nawet bliskich relacji ze wszystkimi kluczowymi graczami, włączając w to zaciętych rywali, takich jak Arabia Saudyjska i Iran⁷. W przeciwieństwie do Stanów Zjednoczonych, których polityka jest często obciążona promowaniem wartości demokratycznych i praw człowieka, podejście Kremla jest wolne od tego typu uwarunkowań, co czyni je bardziej przewidywalnym i komfortowym dla autorytarnych monarchii Zatoki. Strategia Rosji w Zatoce Perskiej jest często opisywana jako „mini-max” – dążenie do osiągnięcia maksymalnych korzyści geopolitycznych przy minimalnym zaangażowaniu zasobów militarnych i finansowych. W odróżnieniu od kosztownej i ryzykownej interwencji wojskowej w Syrii, w relacjach z państwami GCC Moskwa stawia na instrumenty soft power: dyplomację, współpracę energetyczną, handel bronią oraz, co kluczowe, operacje informacyjne.

Centralnym elementem tej strategii, a zarazem najważniejszym filarem i strategicznym spoiwem relacji rosyjsko-saudyjskich, stała się współpraca w ramach formatu OPEC+. Utworzony w 2016 roku mechanizm koordynacji polityki naftowej nie tylko ustabilizował globalne rynki energii, lecz także zinstytucjonalizował rolę Rosji jako niezbędnego partnera w procesach decyzyjnych o kluczowym znaczeniu dla gospodarek państw Zatoki⁸. Ta współpraca, choć przedstawiana jako partnerstwo, ma charakter czysto transakcyjny i jest postrzegana przez Kreml jako skuteczne narzędzie do wywierania presji na gospodarki zachodnie. Pozwala ona Rosji nie tylko wpływać na globalne ceny ropy naftowej, lecz także legitymizuje jej rolę jako kluczowego gracza na arenie międzynarodowej, prowadzącego dialog na równych prawach z regionalnym liderem, Arabią Saudyjską.

Zjednoczone Emiraty Arabskie odgrywają z kolei rolę głównej bramy gospodarczej Rosji do świata arabskiego. Stały się one centralnym hubem dla rosyjskiego biznesu, oferując możliwości legalnego omijania zachodnich sankcji, a tysiące rosyjskich firm znalazło tam swoją siedzibę⁹. Ta głęboka integracja ekonomiczna, obejmująca również zaawansowaną współpracę w sektorze energetyki jądrowej i logistyki, czyni ZEA najważniejszym partnerem gospodarczym Moskwy w regionie.

⁷ E. Rumer, A. Weiss, „Russia's Enduring Presence in the Middle East”, Carnegie Endowment for International Peace, listopad 2024, [online:] <https://carnegieendowment.org/research/2024/11/russias-middle-east-diplomacy-relationship>

⁸ K. Ulrichsen, M. Finley, J. Krane, The OPEC+ Phenomenon of Saudi-Russian Cooperation and Implications for US-Saudi Relations, Rice University's Baker Institute for Public Policy, Houston, 18 października 2022, DOI: <https://doi.org/10.25613/OB0F-J592>

⁹ L. J. M. Mazzucco, K. P. Alexander, „Small-State Niche Diplomacy at Work: The Mediation of the UAE and Qatar in the Russia-Ukraine War”, The International Spectator, 2025, s. 1–20, DOI: <https://doi.org/10.1080/03932729.2025.2536535>

Na tym tle wyróżnia się Katar, który prowadzi niezależną politykę zagraniczną, starannie balansując między bliskim sojuszem z Zachodem a pragmatycznymi relacjami z Rosją. Doha angażuje się w dialog gospodarczy z Moskwą, a jednocześnie odgrywa rolę mediatora w konflikcie rosyjsko-ukraińskim, ułatwiając m.in. powroty ukraińskich dzieci z Rosji¹⁰. Posiadanie globalnej sieci medialnej Al Jazeera daje Katarowi unikalne narzędzie wpływu, które kształtuje regionalną infosferę w sposób odmienny od mediów saudyjskich czy emirackich.

Świadoma decyzja państw Zatoki o dywersyfikacji sojuszy nie jest jedynie abstrakcyjnym manewrem dyplomatycznym; tworzy ona bezpośrednio sprzyjające warunki dla rosyjskich operacji informacyjnych. Kiedy władze w Rijadzie czy Abu Zabi, dążąc do utrzymania dobrych relacji z Moskwą, unikają otwartej konfrontacji i łagodzą krytykę jej działań, w tym agresji na Ukrainę, ich oficjalne media państwowe odzwierciedlają tę politykę. W przestrzeni publicznej powstaje wówczas próżnia informacyjna. Tę próżnię z niezwykle skuteczną wypełnia rosyjska dezinformacja, która jest programowo antyzachodnia i skrojona pod lokalne resentymy. W ten sposób polityka zagraniczna państw Zatoki, mająca na celu zwiększenie ich autonomii, paradoksalnie staje się czynnikiem, który nieumyślnie wzmacnia skuteczność rosyjskich operacji wpływu i czyni ich infosferę bardziej podatną na manipulację.

1.2. Sytuacja medialna

Krajobraz medialny w Arabii Saudyjskiej i Zjednoczonych Emiratach Arabskich charakteryzuje się niemal całkowitą dominacją państwa. Tradycyjne media – prasa, radio i telewizja – są albo bezpośrednią własnością rządu, albo należą do konglomeratów medialnych kontrolowanych przez osoby i podmioty ściśle powiązane z rodzinami panującymi¹¹. Giganty takie jak saudyjska MBC Group, właściciel popularnego kanału informacyjnego Al Arabiya, czy emiracki Sky News Arabia, działający w ramach joint venture z brytyjskim Sky, funkcjonują jako de facto instrumenty polityki państwowej, promując oficjalne narracje i unikając jakichkolwiek treści, które mogłyby być postrzegane jako krytyczne wobec władz. W takim systemie, co potwierdzają niskie pozycje tych krajów w Światowym Indeksie Wolności Prasy, nie ma miejsca na niezależne, pluralistyczne dziennikarstwo¹².

¹⁰ Y. Galily, „Beyond the Goalposts: Decoding Qatar’s Soft Power Puzzle and Its Paradox”, *Contemporary Review of the Middle East*, t. 12, nr 2 (2025), s. 197–208, DOI: <https://doi.org/10.1177/23477989251325622>

¹¹ Reporters Without Borders, Saudi Arabia, [online:] <https://rsf.org/en/country/saudi-arabia>; Reporters Without Borders, United Arab Emirates, [online:] <https://rsf.org/en/country/united-arab-emirates>.

¹² Reporters Without Borders, 2024 World Press Freedom Index: Journalism under political pressure, 2024, [online:] <https://rsf.org/en/2024-world-press-freedom-index-journalism-under-political-pressure>.

Na tym tle wyróżnia się katarska Al Jazeera. Jej powstanie w 1996 roku i przyjęcie motta „Opinia i inna opinia” stanowiło rewolucję w arabskim świecie mediów. Stacja zyskała ogromną popularność, dając głos dysydentom i przedstawicielom opozycji z całego regionu, przełamując tematy tabu i relacjonując wydarzenia (jak Arabska Wiosna) w sposób nieosiągalny dla mediów saudyjskich czy emirackich. Jednak jej rzekomy pluralizm jest iluzoryczny. Al Jazeera jest przede wszystkim potężnym narzędziem soft power, w pełni podporządkowanym celom polityki zagranicznej Kataru¹³. Stacja jest konsekwentnie i ostro krytyczna wobec regionalnych rywali Dohy (zwłaszcza Arabii Saudyjskiej, ZEA i Egiptu), jednocześnie całkowicie powstrzymując się od jakiegokolwiek krytyki władz katarskich.

Wysoki stopień kontroli i niska wiarygodność mediów tradycyjnych sprawiły, że obywatele państw Zatoki masowo zwrócili się ku internetowi. Kraje te cechują się jednym z najwyższych na świecie wskaźników cyfryzacji i penetracji mediów społecznościowych. W Arabii Saudyjskiej, ZEA i Katarze odsetek ten zbliża się do 100%, co oznacza, że platformy takie jak X (dawniej Twitter), Snapchat, TikTok i YouTube stały się dla zdecydowanej większości społeczeństwa głównym, a często jedynym, źródłem informacji i forum debaty publicznej¹⁴.

Ta dynamiczna sfera cyfrowa nie jest jednak przestrzenią wolności. Rządy państw Zatoki wdrożyły zaawansowane systemy „cyfrowego autorytaryzmu”, obejmujące masową inwigilację, rygorystyczne prawa dotyczące cyberprzestępczości (np. saudyjska ustawa z 2007 roku, emiracka z 2021 roku czy katarska z 2014 roku) oraz zaawansowane techniki moderacji i cenzury treści. Celem jest tłumienie wszelkich przejawów realnego sprzeciwu politycznego i utrzymanie ścisłej kontroli nad dyskursem publicznym. W tym kontekście państwa te same aktywnie wykorzystują farmy trolli i skoordynowane kampanie wpływu do promowania własnych narracji i atakowania przeciwników¹⁵.

W ten sposób powstaje fundamentalny paradoks, który stanowi o wyjątkowej podatności regionu na dezinformację. Z jednej strony, społeczeństwo, świadome propagandowego charakteru mediów państwowych, masowo zwraca się ku mediom społecznościowym w poszukiwaniu bardziej „autentycznych” i niezależnych informacji. Z drugiej strony, w tej samej przestrzeni cyfrowej autentyczny, oddolny dyskurs krytyczny jest systematycznie eliminowany przez państwowe mechanizmy kontroli. W rezultacie „autentyczne” głosy, na które trafiają użytkownicy, to bardzo często elementy starannie zaaranżowanych kampanii dezinformacyjnych, prowadzonych przez podmioty państwowe lub, co kluczowe dla tego

¹³ Y. Galily, „Beyond the Goalposts...”, s. 197-208, DOI: <https://doi.org/10.1177/23477989251325622>

¹⁴ DataReportal, Digital 2024: Global Overview Report, 22 lutego 2024, [online:] <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>

¹⁵ Amnesty International, Saudi Arabia: Alarming crackdown on online expression, 14 lutego 2023, [online:] <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/02/saudi-arabia-alarming-crackdown-on-online-expression/>

raportu, przez zaawansowanych aktorów zewnętrznych, takich jak Rosja. Państwowe narzędzia cyfrowej kontroli, eliminując niezależne głosy, nieumyślnie tworzą idealny ekosystem dla operacji wpływu, w którym publiczność jest już przyzwyczajona do poruszania się w nieprzejrzystej i zmanipulowanej infosferze.

Rozdział 2.

Rosyjska strategia informacyjna: cele i główne narracje

2.1. Strategiczne cele Kremla

Rosyjska strategia informacyjna w Zatoce Perskiej jest podporządkowana kilku nadrzędnym celom geopolitycznym, które wpisują się w globalną wizję Kremla. Działania te nie są przypadkowe, lecz stanowią spójny i dobrze przemyślany element szerszej polityki zagranicznej.

1. Podważanie wpływów USA¹⁶:

Nadrzędnym celem jest systematyczne erodowanie wiarygodności Stanów Zjednoczonych jako hegemonu i głównego gwaranta bezpieczeństwa w regionie. Każda narracja, każda operacja informacyjna ma na celu przedstawienie USA jako partnera niewiarygodnego, egoistycznego i stosującego podwójne standardy, a w konsekwencji pozycjonowanie Rosji jako równie realnej, a nawet lepszej, alternatywy.

2. Przeciwdziałanie międzynarodowej izolacji¹⁷:

W obliczu zachodnich sankcji nałożonych po aneksji Krymu w 2014 roku, a zwłaszcza po pełnoskalowej inwazji na Ukrainę w 2022 roku, zacieśnianie relacji z wpływowymi i zamożnymi monarchiami Zatoki stało się dla Moskwy strategicznym imperatywem. Publiczne demonstrowanie bliskich, partnerskich stosunków z Rijadem i Abu Zabi ma na celu udowodnienie światu, że próby izolacji Rosji zakończyły się niepowodzeniem, a Kreml wciąż pozostaje kluczowym graczem na arenie międzynarodowej, posiadającym potężnych przyjaciół.

¹⁶ A. Borshchevskaya, „Russia's Soft Power in the Middle East: A Weapon of Influence”, Military Review, listopad–grudzień 2021, [online:] <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/November-December-2021/Borschevskaya-Russia-Soft-Power/>

¹⁷ Estonian Foreign Intelligence Service, International Security and Estonia 2025, 2025, [online:] <https://raport.valisluureamet.ee/2025/en/3-russian-foreign-policy/3-6-russia-seeks-partners-among-persian-gulf-states/>.

3. Realizacja interesów gospodarczych i wojskowych:

Działania informacyjne stanowią wsparcie dla konkretnych celów materialnych. Kreowanie wizerunku Rosji jako potężnego i niezawodnego partnera ma na celu zabezpieczenie lukratywnych kontraktów na sprzedaż uzbrojenia, przyciągnięcie inwestycji z funduszy państwowych Zatoki do rosyjskiej gospodarki oraz, co najważniejsze, zapewnienie trwałej i ścisłej koordynacji w ramach OPEC+ w celu stabilizacji cen ropy naftowej, która jest kluczowa dla budżetu Rosji¹⁸.

4. Promowanie wielobiegunowego porządku świata:

Centralnym elementem rosyjskiej ideologii polityki zagranicznej jest wizja świata wielobiegunowego, w którym globalna dominacja USA zostaje zastąpiona przez równowagę kilku centrów siły. Komunikat ten jest niezwykle atrakcyjny dla przywódców państw Zatoki, którzy sami dążą do uzyskania większej autonomii strategicznej i wzmocnienia swojej roli na arenie międzynarodowej. Rosyjska propaganda nie tylko krytykuje istniejący porządek, ale aktywnie promuje alternatywną wizję, która idealnie wpisuje się w aspiracje elit w Rijadzie i Abu Zabi¹⁹.

2.2. Dekonstrukcja kluczowych narracji

Aby osiągnąć powyższe cele, rosyjski ekosystem dezinformacyjny wykorzystuje kilka kluczowych, powtarzalnych narracji, które są starannie dostosowane do wrażliwości i historycznych doświadczeń odbiorców w świecie arabskim.

Narracja 1: „Zachodnia hipokryzja”:

Jest to fundament i najskuteczniejsza broń w arsenale rosyjskiej propagandy w regionie. Polega ona na nieustannym i systematycznym zestawianiu oburzenia Zachodu z powodu rosyjskiej agresji na Ukrainę, z jego dostrzegalną obojętnością, a nawet współudziałem, w konfliktach dotyczących świat arabski i muzułmański. Każda dyskusja o rosyjskich zbrodniach wojennych, w Buczy czy Mariupolu, jest natychmiast kontrowana obrazami zniszczeń w Gazie, Jemenie czy Iraku. Ta technika, znana jako „whataboutism”, jest niezwykle efektywna, ponieważ bazuje na głęboko zakorzenionych i często uzasadnionych poczuciach krzywdy i podwójnych standardów w regionie. Rosja nie musi tworzyć tych resentymentów od zera, wystarczy, że je zidentyfikuje, wzmocni i instrumentalnie wykorzysta do własnych celów. W ten sposób, zamiast bronić swoich działań na Ukrainie,

¹⁸ Gulf Research Center, Russia – GCC Country Profile (April 25, 2025), [online:] <https://www.grc.net/documents/684e6aef7e97aRussiagccCountryProfileApril252.pdf>

¹⁹ H. Alhasan, „Bridging, not hedging: Arab Gulf States' ambitions in a polarised world”, IISS [online:] <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2024/11/bridging-not-hedging-arab-gulf-states-ambitions-in-a-polarised-world/>

przenosi ciężar dyskusji na historyczne i bieżące grzechy Zachodu, skutecznie neutralizując krytykę.

Narracja 2: „Agresja NATO i prowokacje Zachodu”:

Ta narracja przedstawia inwazję na Ukrainę nie jako akt niesprowokowanej agresji, lecz jako tragiczną, ale nieuniknioną i w pełni uzasadnioną, reakcję obronną na dekady ekspansji NATO i „okrażania” Rosji przez wrogie sojusze wojskowe. Taki sposób ramowania konfliktu rezonuje z elitami państw Zatoki, które same są nieufne wobec zachodnich interwencji i cenią sobie nade wszystko zasadę suwerenności państwowej i nieingerencji w sprawy wewnętrzne. Przedstawiając się jako ofiara zachodniej agresji, Rosja odwołuje się do rzekomo wspólnego z państwami Zatoki doświadczenia bycia przedmiotem polityki wielkich mocarstw.

Narracja 3: „Rosja jako wiarygodny partner i stabilizator”:

W opozycji do obrazu „kapryśnego i niewiarygodnego” Waszyngtonu, rosyjska propaganda kreuje wizerunek Moskwy jako partnera pragmatycznego, przewidywalnego i lojalnego wobec swoich sojuszników. Rosja jest przedstawiana jako siła dążąca do stabilizacji i pokojowego rozwiązywania konfliktów poprzez mediację, w przeciwieństwie do USA, które rzekomo dążą do chaosu i zmiany reżimów. Ta narracja ma na celu budowanie zaufania i przekonanie państw Zatoki, że partnerstwo z Rosją jest bezpieczną i stabilną inwestycją strategiczną.

Te narracje nie funkcjonują w próżni. Ich siła polega na tym, że są ze sobą powiązane i wzajemnie się wzmacniają. Krytyka „zachodniej hipokryzji” w sprawie Palestyny buduje ogólną nieufność do intencji Zachodu. Ta nieufność sprawia, że arabska publiczność jest bardziej skłonna uwierzyć w narrację o „prowokacjach NATO”, jako prawdziwej przyczynie wojny na Ukrainie. Wszystko to razem buduje wizerunek Rosji jako jedynej racjonalnej i godnej zaufania alternatywy w regionie, co bezpośrednio wspiera jej strategiczne cele. To tworzy zamkniętą pętlę informacyjną, która jest trudna do przełamania za pomocą prostego weryfikowania faktów.

Grafika 1: Grafika przygotowana przez redakcję Sputnik Arabic, która następnie – jak wiele innych – była kolportowana przez lokalne media arabskie – w tym przypadku przez państwową gazetę egipską Akhbar el-Yom. Powielanie grafik przygotowanych przez rosyjskie media propagandowe jest bardzo częste – z uwagi na zbieżność rosyjskiej narracji z tymi lokalnymi. „Wujek Sam” (symbolizujący Stany Zjednoczone) rzuca uzbrojenie pod wrzący kocioł, na którym widnieje napis „Kryzys ukraiński”. Grafika sugeruje, że to USA – dozbrajając Ukrainę – przedłużają konflikt.

Źródło: <https://akhbarelyom.com/news/newdetails/3766646/1/تاييمز-فرنسا-تتهم-الناتو-باستفزاز-يوتين-ف/>

Rozdział 3.

Narzędzia, techniki i studia przypadków

Realizacja rosyjskiej strategii informacyjnej w Zatoce Perskiej opiera się na zintegrowanym ekosystemie narzędzi i technik, które działają synergicznie, aby maksymalizować zasięg i wpływ kremlowskich narracji. Ekosystem ten obejmuje zarówno oficjalne kanały medialne, jak i złożone, często ukryte operacje w mediach społecznościowych.

3.1. Oficjalne media Kremla: RT Arabic i Sputnik Arabic

RT Arabic i Sputnik Arabic stanowią oficjalny, frontowy komponent rosyjskiej maszyny propagandowej w świecie arabskim²⁰. Ich kluczową funkcją jest nadawanie pozorów dziennikarskiej legitymacji dezinformacji produkowanej przez Kreml. W przeciwieństwie do swoich anglojęzycznych odpowiedników, które na Zachodzie są powszechnie postrzegane jako narzędzia propagandy, RT Arabic i Sputnik Arabic zdołały zbudować w regionie Bliskiego Wschodu wizerunek wiarygodnych i popularnych źródeł informacji, często przewyższając w internetowych zasięgach zachodnie media, takie jak BBC Arabic czy finansowane przez USA Al-Hurra²¹.

Ich strategia kontentowa polega na umiejętnym mieszaniu standardowego, obiektywnego reportażu (np. na tematy gospodarcze czy kulturalne) ze starannie spreparowaną dezinformacją i propagandą, skupioną na kluczowych narracjach opisanych w poprzednim rozdziale. Produkują wysokiej jakości materiały – od dynamicznych serwisów informacyjnych, przez pogłębione talk-show z udziałem regionalnych ekspertów, po atrakcyjne wizualnie filmy dokumentalne – zoptymalizowane pod kątem szybkiego rozprzestrzeniania się na platformach społecznościowych, takich jak YouTube i Facebook.

3.2. Operacje w mediach społecznościowych

Ważnym aspektem rosyjskiej strategii informacyjnej w Zatoce Perskiej są operacje prowadzone w mediach społecznościowych. To tutaj, z pominięciem kontrolowanych przez państwo mediów tradycyjnych, Rosja może dotrzeć bezpośrednio do milionów obywateli, wykorzystując do tego zarówno oficjalne, jak i nieoficjalne kanały.

²⁰ E. Janadze, „The Digital Middle East: Another Front in Russia's Information War”, Middle East Institute, 19 kwietnia 2022, [online:] <https://www.mei.edu/publications/digital-middle-east-another-front-russias-information-war>

²¹ A. Borshchevskaya, Russia's Arabic Propaganda, The Washington Institute for Near East Policy, 2018, [online:] <https://www.washingtoninstitute.org/media/4209>

Co istotne, Rosjanie do operacji w sieciach społecznościowych często wykorzystują oficjalne kanały komunikacyjne, takie jak profile swoich ambasad. Konta te, ciesząc się autorytetem placówki dyplomatycznej, systematycznie publikują i wzmacniają dezinformacyjne treści, nadając im pozór wiarygodności i legitymizując je jako oficjalne stanowisko państwa.

Równolegle do działań oficjalnych, Rosja posługuje się ogromną siecią nieformalnych, ale jawnie prorosyjskich kont. W odróżnieniu od niektórych bardziej subtelnych operacji, rosyjskie trolle i boty działające w świecie arabskim nie ukrywają swojej prokremlowskiej orientacji. Wręcz przeciwnie, manifestują ją w sposób ostentacyjny – powszechne jest umieszczanie rosyjskich flag w nazwach profili lub biogramach, co ma na celu stworzenie wrażenia masowego, oddolnego poparcia dla polityki Moskwy.

W infosferze Zatoki dochodzi do zjawiska symbiozy, gdzie rosyjskie sieci dezinformacyjne i lokalne, państwowe farmy trolli wzajemnie i często nieświadomie wzmacniają swoje komunikaty²². Państwa Zatoki, zwłaszcza KSA, również prowadzą własne, państwowe operacje wpływu za pomocą farm trolli, aby promować swoje narracje i atakować rywali. Cele tych operacji często są zbieżne z celami Rosji – na przykład krytyka administracji USA. Saudyjski troll, atakując administrację Joe Bidena z powodów regionalnych, jednocześnie amplifikuje rosyjską narrację o niewiarygodności USA. To sprawia, że rosyjska dezinformacja staje się jeszcze trudniejsza do zidentyfikowania i zwalczania, ponieważ zaciera się granica między zewnętrzną operacją a wewnętrznym dyskursem propagandowym.

3.3. Studia przypadków dezinformacji w języku arabskim

Analiza konkretnych przykładów dezinformacji pozwala zilustrować, jak opisane powyżej techniki działają w praktyce.

1. Narracja: „Hipokryzja i podwójne standardy Zachodu” (Ukraina vs. Palestyna)

To najpotężniejsza i najbardziej rezonująca rosyjska narracja w świecie arabskim. Polega na nieustannym zestawianiu reakcji Zachodu na wojnę w Ukrainie z jego postawą wobec konfliktu izraelsko-palestyńskiego. Celem jest udowodnienie, że Zachód kieruje się „podwójnymi standardami”, krytycznie podchodzi do działań Rosji, ale nie widzi winy w działaniach Izraela. Społeczeństwa arabskie są w dużej mierze krytycznie nastawione do

²² A. Borshchevskaya, Russia's Disinformation Machine Has a Middle East Advantage [online:] <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russias-disinformation-machine-has-middle-east-advantage>

Izraela, więc rosyjscy stratedzy informacyjni tworzą fałszywą analogię, w której w Europie to USA są Izraelem, a Rosja – Palestyną. Narracja ta uderza głównie w Stany Zjednoczone, które krytykowane są nie tylko za swoją hipokryzję, lecz także za to, że są głównymi sponsorami konfliktów na świecie – zarówno w Strefie Gazy, jak i na Ukrainie. Jednocześnie taka narracja ma budować zrozumienie wśród arabskich odbiorców dla rosyjskich działań na Ukrainie. Celem jest stworzenie wrażenia, że Rosja i Palestyńczycy walczą po tej samej stronie przeciwko wspólnemu, wspieranemu przez USA, wrogowi.

Grafika 2: rzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic, nagłówek w języku arabskim: „Biały Dom przyznaje się do «podwójnych standardów» w ocenie konfliktów w Gazie i Ukrainie”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20231218/-البيت-الابيض-يعترف-بازدواجية-المعايير-خلال-تقييم-الصراعات-في-غزة-1084250340-واوكرانيا.html>

Grafika 3: Zrzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic, nagłówek w języku arabskim: „Biały Dom przyznaje się do «podwójnych standardów» w ocenie konfliktów w Gazie i Ukrainie”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20231218/البيت-الابيض-يعترف-بازدواجية-المعايير-خلال-تقييم-الصراعات-في-غزة-1084250340-وأوكرانيا.html>

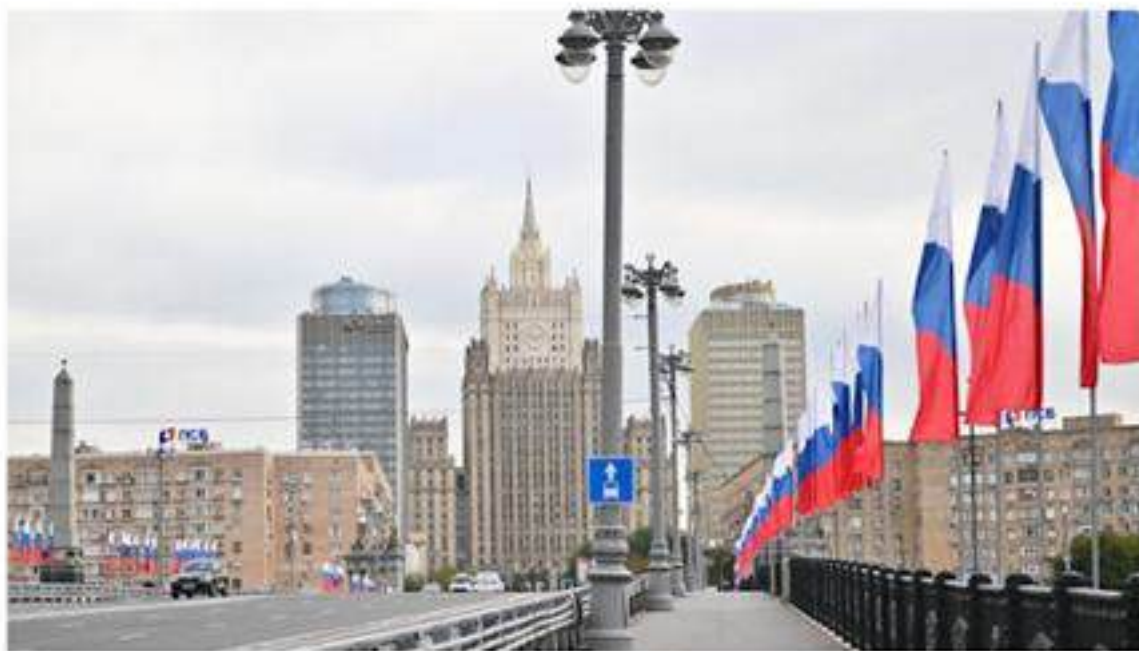
2. Narracja: „Denazyfikacja” i delegitymizacja Ukrainy

Ta narracja, stanowiąca jedno z oficjalnych uzasadnień inwazji, jest intensywnie promowana w języku arabskim, aby zdyskredytować rząd w Kijowie i przedstawić rosyjską agresję jako słuszną walkę z „faszystowską juntą”. Ma to na celu zniechęcenie odbiorców do wspierania Ukrainy i przedstawienie jej jako państwa niegodnego zaufania. Rosyjskie media państwowe, jak RT Arabic i Sputnik, publikując informacje dotyczące wojny rosyjsko-ukraińskiej, regularnie podkreślają rzekome wsparcie Kijowa dla nazizmu.

Jednocześnie media te regularnie podkreślają rzekomy dyktatorski charakter rządów prezydenta Zeleńskiego. Twierdzą, że gdyby zależało to od Putina, to wojna już dawno zostałaby zakończona, ale Ukraina sabotuje rozmowy pokojowe. Od czasu objęcia władzy w USA przez Donalda Trumpa, rosyjska propaganda wskazuje, że nowy amerykański prezydent chce zawrzeć pokój z Rosją i zakończyć wojnę na Ukrainie, lecz jego wysiłki sabotowane są przez Ukrainę i Europę Zachodnią.

الخارجية الروسية: كيف تواصل الإرهاب وسط جهود السلام التي تبذلها روسيا والولايات المتحدة

GMT 21.08.2025 13:45

الانتقال إلى بناء الصور / Sputnik . Kristina Kormilitsyna ©

Grafika 4: Zrzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic. Nagłówek w języku arabskim: „Rosyjski MSZ: Kijów kontynuuje terroryzm pomimo wysiłków pokojowych podejmowanych przez Rosję i Stany Zjednoczone”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20250821/-تبذلها-التي-جهود-السلام-وسط-الإرهاب-تواصل-الخارجية-الروسية-كيف-تواصل-1103996526-الولايات-المتحدة-روسيا-.html>

Grafika 5: Fragment artykułu Sputnik Arabic dot. rozmów pokojowych Rosja-USA-Ukraina, w którym rozmówca portalu tak określa postawę Ukrainy: „reżim kijowski działa jako narzędzie w rękach państw europejskich, a nie w interesie Ukrainy” (...) „nazistowska ideologia wciąż obecna jest w strukturach ukraińskiego systemu, co tłumaczy ostatnie operacje i odrzucanie wszelkich negocjacji”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20250602/-باحث-في-العلاقات-الدولية-روسيا-تصر-على-استئصال-الفكر-النازي-1101243927.html>

3. Narracja: „Tajna broń biologiczna USA na Ukrainie”

To klasyczna teoria spiskowa mająca na celu przedstawienie USA jako zagrożenia dla globalnego bezpieczeństwa, a Ukrainy jako poligonu doświadczalnego dla niebezpiecznych eksperymentów. Narracja ta skutecznie gra na nieufności wobec amerykańskich intencji. Osią narracyjną jest rozpowszechnianie informacji na temat rzekomych amerykańskich laboratoriów biologicznych na terytorium Ukrainy, a także „dokumentów” czy list osób zaangażowanych w proceder, mających dowodzić, że USA planowały użyć patogenów przeciwko Rosji.

Grafika 6: Zrzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic. Nagłówek w języku arabskim: „Ministerstwo Obrony Rosji: Departament Energii USA zwerbował Ukraińców do prac nad bronią masowego rażenia”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20230505/-الدفاع-الروسية-وزارة-الطاقة-الأمريكية-جندت-أوكرانيين-في-مجال-أسلحة-1076705580.html>

Grafika 7: Zrzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic. Nagłówek w języku arabskim: „Ministerstwo Obrony Rosji: USA prowadzą prace nad bronią biologiczną na Ukrainie”. Poniżej: „Dowódca rosyjskich wojsk obrony radiacyjnej, chemicznej i biologicznej, generał Igor Kirillov, oświadczył dziś, w piątek, że dane uzyskane przez rosyjskie Ministerstwo Obrony po raz kolejny dowodzą, iż Stany Zjednoczone rozwijają broń biologiczną na terytorium Ukrainy”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20230526/-الدفاع-الروسية-الولايات-المتحدة-الأمريكية-تطور-أسلحة-بيولوجية-في-أوكرانيا-1077441647.html>

4. Narracja: „Agresja NATO”

Celem tej narracji jest zrzucenie odpowiedzialności za wojnę z Rosji na Zachód. Przedstawia ona inwazję Rosji na Ukrainę nie jako akt agresji, ale jako prewencyjną i w pełni uzasadnioną reakcję obronną na ekspansję NATO, które rzekomo zagrażało bezpieczeństwu Rosji. Każdy krok mający na celu wzmocnienie wschodniej flanki NATO jest przedstawiany jako prowokacyjny dla Rosji.

5. Narracja: „Agresja NATO”

Ta narracja ma charakter pozytywny i jest skierowana bezpośrednio do elit oraz społeczeństw państw Zatoki Perskiej. Kontrastuje rzekomo pragmatyczną, transakcyjną i opartą na szacunku politykę Rosji z interwencjonizmem USA, ich niestabilnością jako sojusznika i narzucaniem wartości demokratycznych. Podkreśla rolę Rosji w stabilizacji rynków energii (OPEC+), promuje rosyjską broń jako niezawodną alternatywę dla amerykańskiej oraz przedstawia Moskwę jako mocarstwo, które – w przeciwieństwie do USA – nie ingeruje w wewnętrzne sprawy swoich partnerów. Taka narracja pada na żyzny grunt, jest bowiem ona ubrana w szaty wielobiegunowości, którą popierają oficjalne czynniki państwowe w krajach arabskich. Szczególny nacisk położony jest na rozwój multipolarnych formatów, takich jak BRICS.

Grafika 10: Zrzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic. Nagłówek w języku arabskim: „Były wicedyrektor Egipskiej Agencji Energii Atomowej: Rosja dostarcza technologie jądrowe bez jakiejkolwiek presji politycznej”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20250822/-النائب-السابق-لرئيس-هيئة-الطاقة-النووية-المصرية-روسيا-تقدم-التقنيات-الذرية-دون-أي-ضغوط-سياسية-1104026183.html>

دوغين: "بريكس" بديل للأمم المتحدة التي "عفا عليها الزمن"

GMT 07.07.2025 17:50

Sputnik ©

تابعنا عبر

اعتبر الفيلسوف الروسي وعالم السياسة والاجتماع، ألكسندر دوغين، اليوم الاثنين، أن مجموعة "بريكس"، هي اتحاد الأغلبية العالمية، والمصنفة الرئيسية التي تمثل التعددية القطبية، وبدل يصلح لاستبدال "مجمع الأمم المتحدة" منهية الصلاحية".

Grafika 11: Zrzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic. Nagłówek w języku arabskim: „Dugin: «BRICS» stanowi alternatywę dla ONZ, która «wyszła już z użycia»”. Pod zdjęciem: „Rosyjski filozof, politolog i socjolog Aleksandr Dugin oświadczył w poniedziałek, że grupa «BRICS» stanowi sojusz światowej większości, główną organizację reprezentującą wielobiegunowość i realną alternatywę dla «przestarzałej» Organizacji Narodów Zjednoczonych”.

Źródło: <https://sarabic.ae/20250707/-/دوغين-بريكس-بديل-للأمم-المتحدة-التي-عفا-عليها-الزمن-1102457617.html>

موسكو وأبوظبي... تحالف استراتيجي في قلب التحولات العالمية

GMT 08.08.2025 13:21

Sputnik . Alexey Nikolsky ©

تابعنا عبر

Grafika 12: Zrzut ekranu artykułu opublikowanego na portalu Sputnik Arabic. Nagłówek w języku arabskim: „Moskwa i Abu Zabi... strategiczny sojusz w sercu światowych przemian”. Artykuł omawia wizytę prezydenta ZEA, Mohameda bin Zayed Al Nahyana w Moskwie, w pozytywnym świetle przedstawiając dynamicznie rozwijającą się współpracę Rosja-ZEA, jednocześnie przedstawiając te wydarzenia przez pryzmat narracji o multipolarnym świecie.

Źródło: <https://sarabic.ae/20250808/-/موسكو-وأبوظبي-تحالف-استراتيجي-في-قلب-التحولات-العالمية-1103515271.html>

Rozdział 4.

Wnioski i rekomendacje

4.1. Wnioski

Analiza rosyjskich działań dezinformacyjnych w Arabii Saudyjskiej, Zjednoczonych Emiratach Arabskich i Katarze prowadzi do kilku kluczowych wniosków.

Po pierwsze, skuteczność rosyjskiej dezinformacji w Zatoce Perskiej jest wynikiem synergii między długofalową, adaptacyjną strategią Kremla a wyjątkowo sprzyjającymi warunkami lokalnymi. Fundamentalne zmiany w regionalnym krajobrazie geopolitycznym, napędzane przez politykę „strategicznego hedgingu” i percepcję zmniejszającego się zaangażowania USA, stworzyły popyt na alternatywnego partnera, którym stała się Rosja. Jednocześnie specyficzny ekosystem medialny, charakteryzujący się silną kontrolą państwową i zjawiskiem „cyfrowego autorytaryzmu”, nieumyślnie stworzył idealne warunki dla zewnętrznych operacji wpływu.

Po drugie, Rosji w dużej mierze udało się osiągnąć swój główny cel strategiczny: zneutralizowanie w państwach Zatoki zachodniej narracji dotyczącej wojny na Ukrainie i wzmocnienie polityki neutralności, która de facto służy interesom Moskwy. Wykorzystując głęboko zakorzenione resentymenty antyzachodnie i poczucie podwójnych standardów, zwłaszcza w kontekście konfliktu izraelsko-palestyńskiego, Kreml z powodzeniem przeniósł ciężar debaty z własnej agresji na historyczne i bieżące winy Zachodu.

Po trzecie, rosyjska strategia informacyjna jest wysoce zintegrowana i wielopoziomowa. Oficjalne media, takie jak RT Arabic i Sputnik Arabic, nadają dezinformacji pozory legitymacji, podczas gdy rozległe sieci trolli i botów w mediach społecznościowych zapewniają jej masowy zasięg. Co więcej, rosyjskie operacje często działają w symbiozie z lokalnymi, państwowymi farmami trolli, co dodatkowo zaciera granice między zewnętrzną a wewnętrzną propagandą.

4.2. Rekomendacje

W obliczu złożoności i skuteczności rosyjskich działań, przeciwdziałanie dezinformacji w Zatoce Perskiej wymaga wieloaspektowego i strategicznego podejścia.

Adresowanie przyczyn źródłowych – wspieranie reform i otwartego społeczeństwa w krajach arabskich:

Najważniejszą i fundamentalną rekomendacją jest podjęcie strategicznej współpracy z państwami GCC na rzecz stopniowej liberalizacji sfery publicznej. To właśnie środowisko cyfrowego autorytaryzmu – charakteryzujące się ograniczoną wolnością słowa, brakiem pluralizmu i kontrolą nad przepływem informacji – stwarza idealne warunki dla rosyjskiej dezinformacji. Długofalowe, partnerskie wspieranie reform wzmacniających społeczeństwo obywatelskie i promujących transparentność jest kluczowe, aby fundamentalnie uodpornić te kraje na wrogie operacje informacyjne. Bez realizacji tego punktu, zastosowanie pozostałych rekomendacji przyniesie niezwykle ograniczone skutki.

Wzmocnienie komunikacji strategicznej Zachodu:

Konieczne jest odejście od reaktywnego weryfikowania faktów na rzecz tworzenia spójnych, proaktywnych kontrainnarracji, które będą rezonować z lokalną publicznością. Wymaga to zrozumienia regionalnych wrażliwości i unikania języka, który może być postrzegany jako protekcjonalny lub moralizatorski. Komunikacja powinna podkreślać wspólne interesy w zakresie stabilności regionalnej, bezpieczeństwa energetycznego i współpracy gospodarczej.

Wsparcie dla niezależnego dziennikarstwa arabskojęzycznego:

Długoterminowe inwestowanie w programy grantowe, szkoleniowe i mentoringowe dla niezależnych dziennikarzy, mediów i organizacji fact-checkingowych w regionie jest kluczowe dla stworzenia wiarygodnej alternatywy dla mediów państwowych i propagandy. Należy wspierać inicjatywy promujące etykę dziennikarską i umiejętności w zakresie dziennikarstwa śledczego.

Zwiększenie kompetencji w zakresie języka i kultury arabskiej:

Zachodnie instytucje rządowe, think tanki i media muszą inwestować w ekspertów – arabistów, kulturoznawców, analityków mediów społecznościowych – zdolnych do głębokiej analizy niuansów lokalnego dyskursu. Zrozumienie lokalnych uwarunkowań jest warunkiem koniecznym do zwalczania rosyjskiej dezinformacji w regionie.

Współpraca z platformami technologicznymi:

Należy wywierać stałą presję dyplomatyczną i regulacyjną na globalne platformy mediów społecznościowych (Meta, X, TikTok, Google), aby skuteczniej i transparentnie zwalczały zorganizowane, państwowe sieci dezinformacyjne w języku arabskim. Wymaga to m.in. zwiększenia inwestycji w moderatorów treści i algorytmy rozumiejące lokalne dialekty i kontekst kulturowy.

Edukacja i budowanie odporności medialnej:

Należy wspierać lokalne i międzynarodowe inicjatywy edukacyjne, skierowane do młodzieży i ogółu społeczeństwa w regionie Zatoki, mające na celu podniesienie świadomości na temat mechanizmów dezinformacji, technik manipulacji i promowanie krytycznego myślenia w konsumpcji mediów.

Bibliografia i źródła

1. „البيت الأبيض يعترف بـ\"ازدواجية المعايير\" خلال تقييم الصراعات في غزة وأوكرانيا”, Sputnik Arabic, 18 grudnia 2023, [online:]
<https://sarabic.ae/20231218/-بيت-الأبيض-يعترف-بازدواجية-المعايير-خلال-تقييم-الصراعات-في-غزة-وأوكرانيا-1084250340.html>
2. Alhasan, H., „Bridging, not hedging: Arab Gulf States' ambitions in a polarised world”, IISS, 13 listopada 2024, [online:]
<https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2024/11/bridging-not-hedging-arab-gulf-states-ambitions-in-a-polarised-world/>
3. Ambasada Rosji w Egipcie (@Rusembegypt), post na platformie X (dawniej Twitter), 1 listopada 2023, [online:]
<https://x.com/Rusembegypt/status/1719653514924732692>
4. Amnesty International, Saudi Arabia: Alarming crackdown on online expression, 14 lutego 2023, [online:]
<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/02/saudi-arabia-alarming-crackdown-on-online-expression/>
5. Baabood, A., „How Gulf States Are Reinterpreting National Security Beyond Their Land Borders”, Carnegie Middle East Center, sierpień 2024, [online:]
<https://carnegieendowment.org/research/2024/08/how-gulf-states-are-reinterpreting-national-security-beyond-their-land-borders-abdullah-baabood>
6. „باحث في العلاقات الدولية: روسيا تصر على استئصال الفكر النازي الرافض للتفاوض في النظام الأوكراني”, Sputnik Arabic, 2 czerwca 2025, [online:]
<https://sarabic.ae/20250602/-باحث-في-العلاقات-الدولية-روسيا-تصر-على-استئصال-الفكر-النازي-الرافض-للتفاوض-في-النظام-الأوكراني-1101243927.html>
7. Borshchevskaya, A., Russia's Arabic Propaganda, The Washington Institute for Near East Policy, 2018, [online:]
<https://www.washingtoninstitute.org/media/4209>
8. Borshchevskaya, A., „Russia's Soft Power in the Middle East: A Weapon of Influence”, Military Review, listopad–grudzień 2021, [online:]
<https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/English-Edition-Archives/November-December-2021/Borschevskaya-Russia-Soft-Power/>
9. „بوتين: الناتو يتخطى حدوده الجيوسياسية والأمر يستدعي رد فعل من قبلنا”, Sputnik Arabic, 16 maja 2022, [online:]
<https://sarabic.ae/20220516/-بوتين-الناتو-يتخطى-حدوده-الجيوسياسية-والأمر-يستدعي-رد-فعل-من-قبلنا-1062297351.html>
10. DataReportal, Digital 2024: Global Overview Report, 22 lutego 2024, [online:]
<https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>
11. „الدفاع الروسية-الولايات المتحدة-تطور أسلحة بيولوجية في أوكرانيا”, Sputnik Arabic, 26 maja 2023, [online:]
<https://sarabic.ae/20230526/-الدفاع-الروسية-الولايات-المتحدة-تطور-أسلحة-بيولوجية-في-أوكرانيا-1077441647.html>

12. „الدفاع الروسية: وزارة الطاقة الأمريكية جندت أوكراينيين في مجال أسلحة الدمار الشامل”, Sputnik Arabic, 5 maja 2023, [online:]
<https://sarabic.ae/20230505/-الدفاع-الروسية-وزارة-الطاقة-الأمريكية-جندت-أوكراينيين-في-مجال-أسلحة-الدمار-الشامل-1076705580.html>
13. „دوغين-بريكس-بديل-للأمم-المتحدة-التي-عفا-عليها”, Sputnik Arabic, 7 lipca 2025, [online:]
<https://sarabic.ae/20250707/-دوغين-بريكس-بديل-للأمم-المتحدة-التي-عفا-عليها-1102457617.html>
14. Estonian Foreign Intelligence Service, International Security and Estonia 2025, 2025, [online:]
<https://raport.valisluureamet.ee/2025/en/3-russian-foreign-policy/3-6-russia-seeks-partners-among-persian-gulf-states/>
15. Frolovskiy, D., „Understanding Russia-GCC relations”, w: Russia’s return to the Middle East: Building sandcastles?, red. N. Popescu, S. Secieru, European Union Institute for Security Studies, 2018, s. 85-95.
16. Galily, Y., „Beyond the Goalposts: Decoding Qatar’s Soft Power Puzzle and Its Paradox”, Contemporary Review of the Middle East, t. 12, nr 2 (2025), s. 197-208, DOI:
<https://doi.org/10.1177/23477989251325622>
17. Gulf Research Center, Russia – GCC Country Profile (April 25, 2025), [online:]
<https://www.grc.net/documents/684e6aef7e97aRussiagccCountryProfileApril252.pdf>
18. Janadze, D., „The Digital Middle East: Another Front in Russia’s Information War”, Middle East Institute, 19 kwietnia 2022, [online:]
<https://www.mei.edu/publications/digital-middle-east-another-front-russias-information-war>
19. „الخارجية الروسية: كيف تواصل الإرهاب وسط جهود السلام التي تبذلها روسيا والولايات المتحدة”, Sputnik Arabic, 21 sierpnia 2025, [online:]
<https://sarabic.ae/20250821/-الخارجية-الروسية-كيف-تواصل-الإرهاب-وسط-جهود-السلام-التي-تبذلها-روسيا-والولايات-المتحدة-1103996526.html>
20. Mansour, S. A., Ahmed, Y., „Saudi Strategic Hedging Between Regional Security Initiatives and the Prospects of Peace with Iran”, Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies, t. 18, nr 3 (2024), s. 298-319.
21. Mazzucco, L. J. M., Alexander, K. P., „Small-State Niche Diplomacy at Work: The Mediation of the UAE and Qatar in the Russia-Ukraine War”, The International Spectator, 2025, s. 1-20, DOI:
<https://doi.org/10.1080/03932729.2025.2536535>
22. „موسكو وأبوظبي... تحالف استراتيجي في قلب التحولات العالمية”, Sputnik Arabic, 8 sierpnia 2025, [online:]
<https://sarabic.ae/20250808/-موسكو-وأبوظبي-تحالف-استراتيجي-في-قلب-التحولات-العالمية-1103515271.html>
23. „نائب سابق لرئيس هيئة الطاقة النووية المصرية: روسيا تقدم التقنيات الذرية دون أي ضغوط سياسية”, Sputnik Arabic, 22 sierpnia 2025, [online:]
<https://sarabic.ae/20250822/-نائب-سابق-لرئيس-هيئة-الطاقة-النووية-المصرية-روسيا-تقدم-التقنيات-الذرية-دون-أي-ضغوط-سياسية-1104026183.html>

24. Reporters Without Borders, 2024 World Press Freedom Index: Journalism under political pressure, 2024, [online:]
<https://rsf.org/en/2024-world-press-freedom-index-journalism-under-political-pressure>.
25. Reporters Without Borders, Saudi Arabia, [online:]
<https://rsf.org/en/country/saudi-arabia>
26. Reporters Without Borders, United Arab Emirates, [online:]
<https://rsf.org/en/country/united-arab-emirates>
27. Rumer, E., Weiss, A., „Russia’s Enduring Presence in the Middle East”, Carnegie Endowment for International Peace, listopad 2024, [online:]
<https://carnegieendowment.org/research/2024/11/russias-middle-east-diplomacy-relationship>
28. Russia news | الموجز الروسي (@mog_Russ), post na platformie X, 31 maja 2024, [online:]
https://x.com/mog_Russ/status/1897285673209770051
29. „تايمز-فرنسا-تتهم-الناتو-باستفزاز-بوتين-في-أوكرانيا”, Akhbar El Yom, 2 października 2022, [online:]
<https://akhbarelyom.com/news/newdetails/3766646/1/ف-تايمز-فرنسا-تتهم-الناتو-باستفزاز-بوتين-في-أوكرانيا>
30. Trenin, D., „What drives Russia’s policy in the Middle East?”, w: Russia’s return to the Middle East: Building sandcastles?, red. N. Popescu, S. Secrieru, European Union Institute for Security Studies, 2018, s. 21-27.
31. Ulrichsen, K., „The United States and the Arabian Peninsula”, w: A US Pivot Away from the Middle East: Fact or Fiction?, red. K. E. Young, Arab Center Washington DC, 2023, s. 117-126.
32. Ulrichsen, K., Finley, M., Krane, J., The OPEC+ Phenomenon of Saudi-Russian Cooperation and Implications for US-Saudi Relations, Rice University’s Baker Institute for Public Policy, Houston, 18 października 2022, DOI:
<https://doi.org/10.25613/0B0F-J592>
33. Voitovych, N., Imbirovska-Syvakijska, L., „The spread of Russian disinformation within the Ukrainian information field”, Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, t. 21, nr 2 (2023), s. 197-211.